

SAHABE MÜSLÜMANLIĞI VE ZAMANE MÜSLÜMANLIĞI

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm

*el-Hamdülillâhi rabbi'l-âlemîne alâ külli
hâlin ve fî külli hîn. es-Salâtü ve's-selâmu alâ
seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn. Seyyidinâ ve se-
nedinâ Muhammedin ve âlihî ve sahibihî ec-
maîn. Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-
dîn.*

Çok aziz ve değerli kardeşlerim!

Allah hepinizden razı olsun.

Yoldan gelen bir kardeşimizim. Yanımda
Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendi-
miz'in hadis kitabını getirdim. Hadîs-i şerîf
okuyalım, taallüm, tefeyyüz eyleyelim diye
ayrıca bu kadar geniş, büyük bir salonda, bu
kadar muhteşem bir kalabalık. Tabii güzel bir
konferans, iyi bir hazırlık olmalıydı. Tabii ben
yolcu olduğum için gariban sıınıfımdanım. Öyle
bir hazırlık yapacak zamanım, hâlim olmadı.
Bitmez tükenmez hazine; müslümanın hâlinin,
ilim yolunda olan insanın sermayesi Peygam-
ber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in

sözleridir. Sözleri, hareketleri, bizim numune-i imtisalimizdir.

Peygamber Efendimiz, başımızın tacıdır. Onun için hadîs-i şerîfleri okuyayım izah edeyim. Benim âciz naçiz sözlerim yerine Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in hadîs-i şerîflerinden birkaç tanesi müzâkere edilmiş olsun. Zaman daha hayırlı, daha bereketli geçmiş olsun. Allah hepinizden razı olsun. Peygamber Efendimiz'in şefaatine nâil eylesin.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri bir hadîs-i şerîflerinde buyurmuşlar ki;

«إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا كَثُرَ فَقَهَاؤُهُمْ، وَأَقَلَّ جُهَالَهُمْ.

فَإِذَا تَكَلَّمَ الْفَقِيهُ وَجَدَ أَعْوَانًا، وَإِذَا تَكَلَّمَ الْجَاهِلُ

قُهِرَ»

İzâ erâdallâhu bi-kavmin hayran kessera fukahâehüm ve ekalle cühhâlehüm. Fe izâ tekelleme'l-fakîhu vecede a'vânen ve izâ tekelleme'l-câhilü kuhira.

İbn Ömer *radıyallahu anhümâ*'dan; halife-i müslimîn, emîrû'l-mü'minîn Hz. Ömer *radıyallahu anh*'ın mübarek, alim oğlu Abâdile-i Erbaa'dan Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhümâ* rivayet eylemiş. Peygamber *salallahu aleyhi ve sellem* buyuruyorlar ki;

a. Allahu Teâlâ Bir Kavmin Hayrını Murad Ederse Alimlerini Arttırır

İzâ erâdallâhu bi-kavmin hayran kessera fukahâehüm. “Allahu Teâlâ bir kavmin hayrını murad ederse o kavmin hayrını, felahını, salâhını, ilerlemesini, mutlu olmasını murad ederse alimlerini arttırır; çoğaltır. O kavmin içinde dini, imanı bilen, Kuran'ı, hadisi, fıkıhı, itikadı bilen, dinin inceliklerini bilen insanları çoğaltır.”

Ve ekalle cühhâlehüm. “Cahilleri de azaltır.”

Fakih, dini bilen, dinin inceliklerine âgâh olan kişi konuştuğu zaman destek bulur, yardımcı bulur. Kendisini destekleyecek etrafında bir halka, bir çevre bulur. Cahil konuştuğu zaman da susturulur. “Sus, haddini bil; otur kenara!” denilir. Cahilin sözü olmaz. İş biter.

Bunun aksine ve bunun karşısında ikinci durum:

“Allahu Teâlâ bir kavmin kahrını murad ederse -yani o kavmin başına bela gelsin, ceza gelsin, ne bulacaksa bulsun, ne hali varsa görsün gibi; herhalde yine Allahu Teâlâ hazretlerine karşı kulaklarındaki kusurlarından olmalıdır- Allahu Teâlâ hazretleri onların başına bela gelsin, şerre sapsınlar, şer içinde olsunlar dilerse o zaman alimlerini, fakihlerini azaltır. Cahillerini arttırır.

Cahil konuştuğu zaman çeşitli dostlar, yordakçılar, destekçiler bulur. Fakih konuştuğu zaman ezilir, herkes üstüne çulllanır, horlanır.

Bu hadîs-i şerîfteki ölçüye göre düşünecek olursak bilmem acaba Allahu Teâlâ hazretleri yeniden bize şu yaşadığımız asırda, şu yaşadığımız mıntıkadaki insanlara ne murad eylemiş?

«الْعِلْمُ حَيَاةُ الْإِسْلَامِ»

el-İlmü hayâtü'l-İslâmi. “İlim, İslâm’ın hayatıdır, sebab-i hayatıdır.”

İlim oldu mu İslâm canlanır, yaşar. İlim olmadığı zaman da ölür. Bugün gerçekten çevremize baktığımız zaman bu zamane müslümanlarının hâlini anlamamız mümkün olmuyor.

İstatistiklerden öğreniyoruz ki Türkiye’nin %99’u müslüman imiş. Ama cemiyete baktığımız zaman, kalabalıkların arasına girdiğimiz zaman çarşıda, pazarda dolaştığımız zaman Konya’yı bilmiyorum ama İstanbul’da, Ankara’da hele bir Kızılay tarafına gidiverin, İstanbul’da hele bir Kadıköy, Moda tarafına geçiverin. Acaba bu diyar İslâm diyarı mı yoksa Avrupaî devletlerden birisi mi gayrimüslimlerle meskûn bir şehir! Gözümüzü kapatsak, birisi tepeden sizi oraya indirse anlayamazsınız. Ne giyiminden anlarsınız ne tavrından anlarsınız.

İran’a gittik, orada Pakistanlı bir kişi ile tanışmıştık. Güney Afrika’da vazife görüyor-

muş. Başında kalpak, sakallı bir mübarek insan. Bizim Türkiye’den geldiğimizi anlayınca iltifat buyurdu. Onlar zaten biz ıslah olalım diye iltifat ediyorlar! “Siz aslansınız, ağasınız, paşasınız. Sizin dedeleriniz şöyle kahramandı, böyle iyiydi. Sizi yine başımızda görmek istiyoruz...” Bize iltifat buyurdu, dedi ki; “Benim babam Osmanlı âşığı idi. Osmanlılar’ı anmaya başladı mı gözlerinden de yaşlar da boşalmaya başladı. ‘Ah, o Osmanlı! Hepsi evliyâ, hepsi mübarek insanlar. Onlar kendilerini Allah’ın emrine vakfetmiş insanlar. Onlar hudutlarda İslâm âlemini koruyan kahramanlar. Onlar hayatı düşünmezler, onlar hayatlarını Allah yolunda feda etmişlerdir.’” Savaşmışlardır, şehit olmayı ganimet bilmişlerdir. Babası kasideler yazarmış.

O hava içinde büyümüş o Pakistanlı dedi ki; “Hocam, İstanbul’a geldim. Tüm hayallerim yıkıldı. Ben nasıl bir ülke tasavvur ediyordum? Eminönü’ne bir gittim. Aman Allah’ım! Gazete almak için gazete kulübelerine bir yanaştım. Aman Allah’ım! Neler görüyorum! Bütün hayallerim yıkıldı.”

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Türkiye'nin %99 nasıl müslüman bilmiyoruz. Ama yavaş yavaş iki çeşit Müslümanlık tespit etmeye başladım. Sisler gözümün önünde dağıldıkça iki çeşit Müslümanlık var. Bir yirminci yüzyılın zamane Müslümanlığı var. Ayrı bir tip, ayrı bir acayip ucube şekil. Bir de Peygamber Efendimiz'in hadislerinde olan sahâbe-i kirâmın hayatında olan, o Asr-ı Saadet'te olan bir Müslümanlık var. Kitaplarda kalmış, kitaplardan okuyoruz.

Bir sahabe Müslümanlığı var bir de zamane Müslümanlığı var. Birisinin ötekisinden ilgisini anlamak, bulmak mümkün değil. Adam yeni dükkân açmaya niyetlenmiş, Erenköy'de bir dükkân açacak. İyi, güzel açsın. Ne iş yapacak, diye komşuları merak etmiş. Varmışlar yanına ve sormuşlar:

“Meze satacağım, kuruyemiş satacağım, içki satacağım. Burada çok gider.” demiş.

“Aman! Hiç gitmez. İçki falan sakın satma burada. Burası hep dolu. Etraftaki apartmanlarda müslüman mütedeyyin kimseler vardır. Sen açma, fenâ olur açarsan. İyi olmaz, fenâ olur.” demişler.

“Biz namaza gittik, namazdan geldik. Benim konuştuğum delikanlı bir kimseydi. Dükkânı açarken o arada gelmiş. Önümde dikildi: Siz ne demek istediniz, fenâ olur ne demek? Ne demek fenâ olur, yani siz bizi tehdit mi ediyorsunuz? Biz müslüman değil miyiz?” demiş.

“Tehdit etmedik, tehdit etmek değildi. Sadece günah olur.”

“Biz müslüman değil miyiz?”

“Vallahi bilmem ama müslüman içki satmaz.”

Müslüman içki satmaz!

“Hocam, bizim mahallede bakkal var, o da satıyor. Hem de camiye de geliyor hem de bakkalın içinde kocaman, eski yazıyla bir levha da asmış: *er-Rızku alâllah* yazıyor.”

er-Rızku alâllah. “Rızkı, sana Allah veriyor. Hiç korkma, elem çekme, hiç merak etme, Allah sana rızkını verecek!” diye yazıyor levha da var.

Soruyorsun:

“İşte, ne yapalım. Müşteri başka türlü gelmiyor. İşte mecbur kalıyorum, bunu satarken ötekisini de alıyor...”

“Bu haram.”

“İçmiyorum hocam.”

“İçmek de haram, satmak da haram.”

Hamalın kasasını taşıması bile haram. Hepsi kıyametlik bir şey. Adam oğlunu imam-hatip okuluna vermiş, Yüksek İslam Enstitüsüne seviyesine kadar okutturmuş. İyi, güzel bir şey. Demek ki mü'min kimse. Ama yol üzerindeki lokantasına içki koymaya karar vermiş.

Çocuk dikilmiş karşısına, demiş ki; “Baba eğer sen bu lokantaya içki koyacaksan Allah-ısmarladık. Ben gidiyorum. Ya evladını tercih et ya içkiyi! O evde ikisi bir arada olmaz.”

Hâsılı bakıyorsunuz Mevlânâ hazretleri ile konuşan bir kadın vardı! Konuşuyormuş da Türkçe olarak söylüyormuş. Bizim fakülteye gelmişti. İhtiyar, yanakları allıklı, dudakları rujlu, eteği kısaydı. Fakülteye gelmiş. Dindarmış ve Mevlânâ hazretleri ile konuşacak kadar mâneviyat âleminden, ruh âlemindenmiş. O da müslüman yani. Hem başı açık hem yaşı geçkin hem yüzünü boyamış hem eteği kısa hem de dindar hem de bir ekolün bayağı ileri durumundaymış da başka başka şehirlerde de ta-

raftarları da varmış. Mâşaallah bizim general-lerden falan bazı kimseler de kendisine itibar ediyorlarmış. Biz de bazı kimselerden böyle duyduk.

Kadıncağz müslüman, çok iyi müslüman. Otobüse binerken *bismillâhirrahmânirrahîm* falan diyormuş. Arada senede bir kere Hacı Bayrâm-ı Velî'nin türbesini ziyaret ediyor. Bir başörtüsü örtüyor üstüne, yine müslüman. Hâsılı zaman sana uymazsa sen zamana uy!

Bizim ilâhiyat fakültesinde bir profesör var, şimdi yine var da ben orada yokum. Ben emekli oldum. Biz kurban bayramında münâkaşaya tutuştuk, kapıştık:

“Kurban bayramında, Ramazan bayramında ben arkadaşımın evine bayramını tebrik etmeye gitmişim. O da bana ikram olarak bir kadehçik likör ikram etmiş. İçmeyecek miyim yani?..” diyor.

Tabii içmeyeceksin!

“Ama olur mu? Onun kalbi kırılır mı? Bir kadehçik ne olacak!” İki tane profesör karşıma dikildi. Birisi din tarihinden, bize muvakkaten gelme, sonra gitti. Ötekisi bizim yerli malı. Yani az, diyor.

Bunun azı çoğu olmaz. Bunun zerresi bile haram; sarhoş edecek kadar değil, sarhoş etmese bile haram. Bir Şeyin çoğu sarhoş etti mi azı da haramdır.

Müslümanlığı bırakmıyor:

“Yani siz biraz sakal bırakmıŐsınız. Sert müslümansınız. Bu kadar sertlik iyi değil, bu kadar da zikir yapmayın! Bu kadar koyu Müslümanlık iyi değil...”

Ne olacak?

“Biraz sulandırın!”

Bir Müslümanlık var. Adam kendini daha iyi müslüman sanıyor. Kadın kendisini daha iyi müslüman sayıyor. Allah'ın emri bir tarafta, bu adamların Müslümanlık anlayışı bir tarafta! Hoşgörü, müsamaha, sevgi; her Şey sevgi. Her Şeyi seveceksin, ne varsa seveceksin.

İslâm'da; *el-Hubbu fillah* var; geri tarafı yok, öbür tarafı yok.

b. İslâm'da El-Hubbu Fillah Var; El-Buğzu Fillah da Var

el-Buğzu fillah, yok.

Buğz olur mu, yakıŐır mı müslümana? Hiç kızmayacaksınız!

Peki, ne olacak?

“Herkesi seveceksin, her şeyi seveceksin...”

Bütün bunlar; cemiyetimizde hem içki satan hem camiye gelen, hem içki şişelerini rafa dizen hem oraya *er-Rızku alallah* yazan, hem müslüman olan hem başını açan, hem türbe ziyaretine gelen hem kısa etek giyen, hem Mevlânâ ile konuşan hem “Şöyle böyle, namazları ikiye indirsek olmaz mı, haftada bir kılsak olmaz mı?..” diye namazlardan tenzilata kalan... Böyle bir şey anlayış!

29 Ekim’de meşhur gazetenin basımıydı.

“Eğer Ata’dan korksaydınız başınızı böyle örtmezsiniz. Eğer siz Ata’dan korksaydınız, Atatürk’ten korksaydınız başınızı böyle örtmezsiniz.”

Biz Allah’tan korktuğumuz için başımızı örtüyoruz. Bizim hanımımız, bizim bacımız, bizim kardeşimiz Allah’tan korktuğu için başını örtüyor. Allah emretmiş, diye başını örtüyor. O da çıkartmış onun karşısına; hem de bir avukat hanım böyle demiş. Hem de din ve vicdan hürriyeti var. Hiç kimse inancından dolayı kınanmaz. Allahu Teâlâ hazretlerinin karşısına

alternatif çıkartıyor. Başka bir alternatif çıkartıyor: Allah'tan korkmak yerine başka şeylerden korkmak!

“Ata'yı sevseydiniz başınızı örtmezsiniz.”

Ata'yı sevmek için dinsiz mi olmak lazım? Yani öyle demek istiyor. İyi o zaman sen Ata'yı sevecek insan zor bulursun. Çünkü milletimiz yüzde şu kadarı inanmış. Sen onun karşısına böyle çıkarsan, böylesine bir mantıkla çıkar-san hangi taraftasın, neye hizmet ediyorsun, bu işin sonu nereye varır?

Hatta Ankara'da bir konuşma teklif ettiler. Galiba büyük bir tepki topladı. Benim konuşmalarım birilerini kızdırdı anlaşılan:

“Alimlik bizde böyle değildir, daha başka bir şeydir. Bazen diplomalılar da cahillik eder. Diplomalı cahiller de vardır!..” diye falan söyledim. Sonra herhalde bazı kimseler pek memnun olmadılar. Bazı diplomalılar benim söylediğimden alındılar, gocundular.

Muhterem kardeşlerim!

Bütün bunlar gösteriyor ki: Konya hariç, *Illâ Konya*, Konya mâşaallah, Allah razı olsun ve Allah nazardan saklasın. Güzel bir hâli var. Bütün bunlar gösteriyor ki Konya hariç cahiller

çoğalmış ve fakihler azalmış. Dikkat ettiğimizde hadîs-i şerîfte “fakih” deniliyor.

Fakih ne demek?

Dinin inceliklerini bilen insan, dinin inceliklerini, ahkâm-ı şer’iyyenin hudutlarını, inceliklerini, detayını tamamıyla bilen, bir konuda meseleye hakkıyla vâkıf olan insan. Yarım yamalak, az bilen değil.

Demek ki bir kavmin Allah iyiliğini murad ederse dini iyi bilen insanları çoğaltır.

Neden?

İstedliğini iyi bilen insanlar Allah yolunu gösterirler. Allahu Teâlâ hazretlerinin emirlerine uygun hareket olur. Edebe riayet eden bir toplum olur. Müslümanlar edebe riayet ederler. O zaman o toplum felâh bulur, hayra gider. Giderler. Aksi olduğu zaman o toplum mahva doğru sürüklenir.

Allahu Teâlâ hazretleri, cümlemizi cahillikten korusun, cahillerden korusun. Memleketimizi ve tüm İslâm beldelerini de cahillerin istilasından, fâsıkların, fâcirlerin, zalimlerin, istilasından, kâfirlerin istilasından hıfz eylesin.

Bu hadîs-i şerîften din ilminin kıymetini anlıyoruz. Fıkhın kıymetini anlıyoruz. Ahkâm-ı

şer'iyenin bir toplumun felahı olduğunu, salah ve felâh sebebi olduğunu anlıyoruz.

Onun için Konya'daki kardeşlerime ben seneler önce rica etmiştim ki: "Siz burada bir fıkıh enstitüsü kurun! Devlet eliyle olmasa da halk kendi işi ile, hamiyet duygusu ile bu işi yapabilir. Bir fıkıh enstitüsü kurun ki Konya'nın toprağı münbittir, bereketlidir, güzeldir. Buradan Allah'ın dinini tam bilen ve asra uydurmak için eğip bükmeyen, basının karşısında veya hücumları karşısında gayrimüslimlerin, şunların bunların tahribatı karşısında bir meselede ne yapacağını şaşırmayan, edille-i şer'iyeyi bilen, ona göre dinin asıl hükmünü söyleyebilecek insanlar yetişsin!"

Elhamdülillah Konya'da büyüğümüz çoktur. Allahu Teâlâ hazretleri onların emarelerini de bize gösteriyor: Hakikaten dini bilen ve ona göre hareket eden insanlar yetişiyor.

Hadîs-i şerîf, bir kavmin hayra ermesi, felahı, salahıyla ilgili bir hadîs-i şerîf:

«إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا وَلَّىٰ عَلَيْهِمْ حُلَمَاءَهُمْ، وَقَضَىٰ
بَيْنَهُمْ عُلَمَاءُؤُهُمْ، وَجَعَلَ الْمَالَ فِي سُمَحَائِهِمْ، وَإِذَا
أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ شَرًّا وَلَّىٰ عَلَيْهِمْ سُفَهَاءَهُمْ، وَقَضَىٰ
بَيْنَهُمْ جُهَّالَهُمْ، وَجَعَلَ الْمَالَ فِي بُخْلَائِهِمْ. الدَّيْلَمِيُّ،
عَنْ مَهْرَانَ. وَلَهُ صُحْبَةٌ.»

İzâ erâdallâhu bi-kavmin hayran vellâ aleyhim hulemâehüm ve kadâ beynehüm ulemâühüm ve ceale'l-mâle fî sümeihâihim ve izâ erâdallâhu bi-kavmin şerran vellâ aleyhim süfehâehüm ve kadâ beynehüm cühhâlühüm ve ceale'l-mâle fî buhalâihim.

Deylemî'nin kitabından alınmış bir rivayettir. Bu da birinci konunun çerçevesi içindedir.

İzâ erâdallâhu bi-kavmin hayran vellâ aleyhim hulemâehüm. “Allahu Teâlâ hazretleri bir kavmin hayranı murad etti mi, o kavmin felaha ermesini, iyi olmasını, hüsn-i âkıbete mazhar olmasını, mutlu olmasını dünya

ve âhireti bakımından iyi durumda olmasını murad etti mi onların üzerine telaşla alelacele hükmetmeyen, halkını seven, onlara zulmetmeyen, onların menfaatlerini koruyan halim selim insanları başlarına getirir.” *Ve kadâ beynehüm ulemâühüm.* “Aralarında mesele çıktığı zaman söz alimlerin olur. Alimler hükmederler. Halk da, o ahali de o hükme uyar.”

Tabii alimlerin hükmü rühd olur ve güzel olur. Toplum hayra gider, haksızlık olmaz, adaletsizlik olmaz.

Ve ceale’l-mâle fî sümeihim. “Allah celle celâlih malı da cömertlerine verir.”

Tabii bu cömertlik sahibi kimseler de malı ihtiyacı olan kimselere verirler. Fakirleri mahrum bırakmazlar. Sefahate harcamazlar, paralarını gösterişe harcamazlar. Ümmet-i Muhammed onların paralarından istifade eder. Yoksullar, yetimler, dullar, fakirler istifade eder. Toplum güzel bir duruma gelir.

Ve izâ erâdallâhu bi-kavmin şerran vellâ aleyhim süfehâehüm ve kadâ beynehüm cühhâlühüm ve ceale’l-mâle fî buhalâihim. “Eğer Allah bir kavmin şerrini murad ederse cezalandırılmasını, şerre uğramasını isterse

onların başına yönetici olarak akılsız, beyinsiz, idraki kıt kimseleri getirir. Hükmetmek cahillerin eline düşer. Onlar; hükmedenler aralarında ihtilaf çıktığı zaman kadı, hâkim durumunda olanlar cahil ve hiçbir şey bilmiyorlar. Kendi reyleriyle veyahut keyifleri ile nefislerinin kendilerine fısıldadığı yanlış istikamette hükmedenler kimseye mallarını ayırmazlar, sarf etmezler. Toplumda hayır işleri gelişmez ve fukarâ bir tarafta inler, zengin bir tarafta onlardan habersiz yaşar. Böyle bir durum olur.”

Allahu Teâlâ hazretleri tüm dünya ülkelinde mü'minlerin başlarına halim insanları getirsin. Zalimleri başından def eylesin, aralarındaki meseleleri çözmek için alimleri hükmedici, karar verici, hâkimlik yapıcı mertebelerde eylesin. Malı da Allah yolunda sarf edebilecek, cömert kimselere ihsan eylesin.

Ni'me'l-mâlû's-sâlih li'r-racüli's-sâlih.

“Salih bir kimseye mal ne kadar çok yaraşır.”

Çünkü o nereye sarf edeceğini bilir. Birçok hayırlar yapılır. Sanıyorum ki bu koca, muhteşem bina da böyle hayırseverlerin eseri olmuş oluyor. Allah; bina edenlerden, sebep

olanlardan, yapanlardan razı olsun. İstifade edenleri de Allah zengin eylesin. Müteakip, ilerideki zamanda onlar da böyle kendinden sonrakilere hayırlar yapsınlar inşaallah.

Bir fıkra ile araya bir dinlenme faslı koymuş olayım. İhtiyar adamcağız beli iki kat, bembeyaz sakallı bir zât fidan dikiyormuş. Fidan dikerken tebdil-i kıyafet eylemiş olan padişah ve veziri yanına gelmişler. Selam vermişler, demişler ki;

“Amca, dede! Sen bu fidanı ne diye dikiyorsun? Sen bu fidanın sanki meyvesini yiyecek misin; meyvesini yiyecek kadar yaşayacak mısın, görecek misin ki bu incecik fidanı buraya dikmişsin?”

İhtiyar belini doğrultmuş, ona bakmış. Tabii tebdil-i kıyafet, kim oldukları belli değil. Demiş ki;

“Evlat, bu iş böyle geldi, böyle gider. Bizden öncekiler diktiler, biz onların diktikleri ağaçların meyvelerini yedik. Biz de dikeceğiz, bizim ağaçlarımızın meyvelerini de bizden sonrakiler yiyecek. Böyle gelir, böyle gider bu iş. Bizden sonrakiler yesinler diye dikiyorum. O da beni memnun eder, mutlu eder.”

Padişah vezire demiş ki;

“Biraz ikramda bulun. Bir kese ver.” Vezir;

“Dede, çok güzel cevap verdin. Al sen şu keseyi!” demiş. Bir kese eline tutuşturmuş. Adam keseye bakmış, karşısındaki insanlara bakmış.

Biraz düşünmüş, mütebessim. Başını kaldırmış, demiş ki;

“Beyler! -Keseyi göstermiş.- Bakın, siz bu fidan meyve vermez, diyordunuz. şimdi meyve verdi.”

Tabii padişah bu latifeyi yine çok beğenmiş. Vezirine “Birkaç kese daha ver.” diye birkaç işaret daha yapmış. Bir kese daha tutuşturmuş eline. Adam bir keseye bakıyor bir ona bakıyor.

Demiş ki;

“Beyler, bakın, başkasının diktiği fidan bir mahsul verir. Benimki iki mahsul verdi.”

Onun zerine padişah demiş ki;

“Sen buna bir kese daha ver. Bir söz söylemeden buradan kaçalım. Alacak elimizden bütün keseleri!” demiş.

İşte bizden öncekiler bize böyle hayır yapar inşaallah. Siz de sizden sonrakiler için hayır yaparsınız. Allah hepinizin ecrini çok eylesin.

Gelelim sayfamızdaki üçüncü hadîs-i şerîfe:

«إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا أَهْدَىٰ إِلَيْهِمْ هَدِيَّةَ الضَّيْفِ،
يَنْزِلُ بِرِزْقِهِ، وَيَرْتَحِلُ وَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لِأَهْلِ الْمَنْزِلِ.
حل، ض، وَأَبُو الشَّيْخِ، عَنْ أَبِي قِرْصَافَةَ.»

İzâ erâdallâhu bi-kavmin hayran ehdâ ileyhim hediyyete'd-dayfi yenzilü bi-rizkihi ve yertehillü ve kad ğaferallâhu li-ehli'l-men-zili.

Misafirle ilgili bir hadîs-i şerîf.

“Allahu Teâlâ hazretleri bir topluluğun, bir kavmin, bir kabilenin, bir ev halkının hayrını murad ettiği zaman onlara bir hediye gönderirmiş.”

Bu hediye, “misafir” veyahut “misafir hediyesini” gönderir şeklinde de okuyabiliriz.

Bir hediye gibi olan misafiri gönderir. Misafir Allah'ın hediyesidir.

Hediyete'd-dayfi yenzilü bi-rizkihi. “Misafir eve geldiği zaman kendi rızkı ile beraber gelir. Allah onun rızkını getirir. Beraber o ev sahibine onun rızkını gönderir.” *Ve yertehillü ve kad ğaferallâhu li-ehli'l-menzili.* “Misafirlik bitip de adam giderken Allah, ev sahibi olan kişileri, evde olanları afv u mağfiret eylemiş olarak gider.”

Misafir, ev sahiplerini Allah'ın afv u mağfiretine erdirir, öyle gider. Kendi rızkıyla gelir, ev sahibinin rızkı eksilmez. Günahları alıp götürmüş olur.

Buradan anlıyoruz ki evimize gelen misafire Allah'ın hediyesi gözüyle bakacağız.

Bir başka hadîs-i şerîfte geçiyor, onu da zaman zaman arkadaşlarıma söylerim.

c. Mü'minin Kapısına Gelen Dilenci Bile Allah'ın Mü'mine Hediyesidir

“Mü'minin kapısına gelip bir şey isteyen dilenci bile Allah'ın o mü'mine hediyesidir.”

Çünkü hayır kapısına kadar gelmiş oluyor; hayır yapma imkânı, fırsatı kapısına kadar gelmiş oluyor. Onun da bir şey verip o hayrı değerlendirmesi kalıyor.

Bunu neye benzetiyoruz?

Dükkânda “Müşteri velînimetimizdir.” sözü vardır, bazı dükkânlarda “Müşteri velînimetimizdir.” diye levha vardır, ona benzetiyorum.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi misafir sevenlerden eylesin.

«الْإِيمَانُ عُرْيَانٌ، وَلِبَاسُهُ التَّقْوَى، وَزِينَتُهُ الْحَيَاءُ،

وَمَالُهُ الْفِقْهُ، وَثَمَرَتُهُ الْعَمَلُ. الدَّيْلَمِيُّ، عَنِ ابْنِ

مَسْعُودٍ مَرْفُوعًا.»

el-Îmânü uryânün ve libâsühu et-takvâ ve zinetühu el-hayâü ve mâluhu el-fikhu ve semeratühu el-amelü.

Hadîs-i şerîf İbn Mes'ûd *radiyallahu anh'ten*. Sanıyorum genç kardeşlerimize bir

düstur olarak karyolaların başucuna yazılacak bir rivayet oluyor.

Bu ifadede buyurmuş oluyor ki;

el-Îmânü uryânün. “İman giyimlidir, çıplaktır.”

Ben Allah’a inanıyorum, âhiret gününe inanıyorum, Kur’an’a inanıyorum vs. Tamam. Bu sadece giyimli, çıplak, üryan bir varlıktır. Bunun giyimi;

Ve libâsühu et-takvâ. “İmanın libası, giyimi, elbisesi takvâdır.”

Elbise bizi nasıl soğuktan koruyorsa, nasıl bizim avret mahallerimizi nâmahreme göstermekten muhafaza ediyorsa takvâ da insanın imanını öylece korur. Hepimizin takvâ denilen hâlet-i rûhiyeyi, sıfatı mutlaka elde etmemiz gerekiyor.

Allahu Teâlâ hazretleri pek çok âyet-i kerîmede bize takvâyı tavsiye ediyor, takvâ ehli olmamızı emrediyor. Binâenaleyh iyi müslüman olmayı hedefledik. Azmettik. “Ben iyi müslüman olacağım.” diyen herkesin, “İyi deriş, halis, kâmil, olgun bir müslüman olacağım.” diyen herkesin takvânın ne olduğunu öğrenmesi lazım. Güzel öğrenmesi lazım.

Herhalde biraz da kendine göre incelikleri olmalı ki Hz. Ömer *radiyallahu anh* Übeyy b. Kâ'b *radiyallahu anh*'a "Takvâ nedir?" diye o dahi soruyor.

Demek ki sahâbe-i kirâmın güzel huylarından birisi bu rivayette karşımıza geliyor ki onlar ilmi öğrenmek için birbirlerine sormaktan çekinmezlerdi. Hatta rivayetlerden biliyoruz ki sahabenin meşhur, yaşça büyük olanları Hz. Âişe-i Sıddîka validemize gelirlerdi, mesele sorarlardı:

"Ey mü'minlerin anası, yâ ümme'l-mü'minîn! Şu meselede senin kanaatin nedir, şu hususta Peygamber Efendimiz'den bildiğin bir rivayet var mı?.." gibi, gelir kendisine mesele sorarlardı.

Hz. Ömer de *radiyallahu anh* Peygamber Efendimiz'in has ashabından olduğu muhakkak olan Aşere-i Mübeşşere'den bir kimse olduğu halde soruyor:

"Takvâ nedir?"

Kendisinin istifade edeceği bir cevap bulurum, diye aldığı cevap gözümüzün önüne güzel bir sahne seriyor. Soruyu sormuş ki kendisine;

“Sen dikenli tarlada hiç yürümedin mi?

“Yürüdüm?”

“Diken ayaklarıma batmasın diye dikkat eyledim, eteklerime paçama takılmasın diye eteğimi, paçamı toparladım. Dikkat ederek de yürüdüm. Sakına sakına yürüdüm.”

Zaten takvâ demek “sakınmak” demek. Kendisini koruması, insanın günahlardan korunması veyahut Allah’ın cezasına uğraması ya da Allah’ın lütfundan mahrum kalması, sakınması, çekilmesi mânasına geliyor kelime olarak vikâye kökünden geldiği için. Cevabında işte böyle “Dikenli tarlada yürüme” gibidir.” buyurmuş.

Demek ki biz müslümanlar da şu dünyanın hâlini dikenli tarlaya benzetirsek; günahları dikenlere benzetirsek, haramları günaha benzetirsek; bunlar bize zarar vermesin diye bastığımız yere, attığımız adıma dikkat etmeliyiz. İman ancak böyle korunur. Nasıl elbise insanın yüzünü koruyorsa, çıplak olan imanı koruyan takvâ duygusudur.

Her müslümanın sanıyorum ki en başta öğrenmesi gereken konulardan bir tanesi takvâ konusudur.

Takvâyı bir ders olarak galiba ilkokulda, ortaokulda kuvvetli bir şekilde gençlerimize öğretmeliyiz. “Takvâ şudur. Aman bu takvâ sıfatının senden uçup gitmemesine, senden nesh olunmamasına, sen de onsuz olmana fırsat verme, bunlara dikkat et!..” diye takvâyı öğretmeliyiz; çünkü iman çıplaktır, takvâ onu korur. Örtür insanın imanını böyle sağlam olur.

Ve zinetühu el-hayâü. “Hayâ duygusu da imanın zinetidir, süsüdür.”

Bazen insan bir tane ile örtülür. Bir de tezeyyün ister. Mesela kadınları düşünecek olursak yüzükler takıyorlar, gerdanlıklar falan takıyorlar.

Mü’minin libası takvâdır, zineti de hayâdır. Mü’min utangaç olacak, utanacak.

Utanma tabii nâhak yerde olmayacak. Hak konusunda utanma olmayacak.

Delikanlıya söylüyorum:

“Hadi, ezan oku.”

“Utaniyorum.” diyor.

“Aşr-ı şerîf oku.”

“Hocam, ömrümde hiç aşır okumadım.” diyor. Yüksekokul bitirmiş, utanıyor; olmaz.

Hak yolda, hakkın söylenmesinde utanma olmayacak. O zaman onu göğsünü gere gere, alını açık; kınayanın kınamasından korkmadan söyleyecek.

Kendi başımdan geçmiş bir hâdisedir. İnsanın bazı utangaçlığı kendisini büyükşehirlerde günahlardan koruyan bir şeydir. O yüzden bu “Utanmayı bırak!” falan diye nasihat etmeye lüzum yok.

Birisi kardeşine “Bu kadar utangaç olma!..” diye nasihat ediyordu da Peygamber Efendimiz buyurdu ki; “Onu bırak. Çünkü hayâ imandandır.”

Utanma duygusu güzel; ama hak söylenirken, hakkın yapılması bahis konusu iken olduğu zaman utanmamalıyız.

“Kızım, hadi bakalım, başını ört, manto giy, örtün.”

“Utanırım arkadaşlarımdan, utanırım.”

Utanma burada olmaz.

“Hadi bak, namaz vakti geçiyor. Gel şurada namazı kılıverelim.”

“Bu kadar insanın karşısında seccadeyi eline al, bu kadar meydanda toplulukta olur mu?”

Olur. Onlar da görsünler, “Bak. Allah’ın emrini dinliyor, Allah’ın emri yerini bulsun diye hiç sakınmıyor ve çekinmiyor.” diyebil-meli.

Utanma güzel; fakat kendini Allah’ın emirlerinin icrasında, farzların ifâsında utanma duygusu ile onları yapmaktan geri kal-mamalıyız. Utanma ancak günahların karşı-sında olmalı. Günahları izlememek duygusuna götürmeli insanı.

Evliyâullahtan bir zatın bu amentü ve iman meselesinde güzel şeyleri var, hoşuma gidiyor. Diyor ki;

“Ey mü’min! Sen meleklere inandım di-yorsun.”

Tamam. *Amentü billâhi ve melâiketihî*, hemen ikinci cümle. İkinci kelime, “Melek-le-rine inandım.” diyorsun.

“Fakat yalnız kaldığın zaman, insanların yanında yapmadığın bazı kusurları yapmaktan çekinmiyorsun.”

Mesela insanların yanında “Aman yapma-yayım, etmeyeyim...” diye kendini tutuyorsun. İnsanlar olmadığı zaman o işi yapıyorsun.

“Nerede kaldı senin meleklerle inandığın?”

Eğer meleklerle gerçekten inanmış olsaydın meleklerin senin vücudunda müvekkel meleklerin olduğunu, hiç olmazsa hafaza melekleri olduğunu biliyordun! Âzâlarında müvekkel melekler olduğunu biliyordun! Tabii çevrende de birçok melekler, vazifeli melekler vardır. Tabii Allahu Teâlâ hazretlerinin seni gördüğünü biliyordun. O halde insanın halvette de tenhada da yalnız başına iken de hayâ duygusu ile günahlardan korunabilmesi lazım.

İnsan kendisini kontrol ederse, hareketlerini kontrol ederse imanı ile yaptığı işler arasındaki böyle aykırılıkları yavaş yavaş izale edebilir: “Meleklerle inanıyorum, o halde yalnızken de günah işlemeyeceğim.” Hayâ duygusu orada da meleklerden utanma şeklinde bizi men edecek.

Bir hadîs-i şerîfte Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyurmuş ki;

Allahu Teâlâ hazretleri hayîdir, Allahu Teâlâ hazretleri hayâ sahibidir. Binâenaleyh müslüman banyoda bile çırılçıplak, soyunmaz. Tamamen soyunmayacak. İşte bunlar gerçek

hayâ duygusunun, edep duygusunun müslümanın özel hayatındaki tezahürleri oluyor. Hepimiz, kendimiz hanımımız, çoluk çocuğumuz vs. ile bu hayâ duygusuna sahip olacağız. Çünkü imanın ziynetidir.

d. İmanın Sermayesi Fıkıhtır

Ve mâluhu el-fikhu. “İmanın malı, sermayesi fıkıhtır.”

Dinî bilgi, dinî ahkâma aşinalıktır. Bugün çok yaygın bir cehalet içinde olduğunu, halkın büyük çoğunluğunun dinî konularda cahil olduğunu görüyorsunuz.

Nikâha giden hoca efendilerden duyuyorum. “Nikâhı kıyılacak olan şahıs, peygamberinin adını bilmiyor hocam!” diyor. Rahmetli Hacı Bayrâm-ı Velî Camii imamından duymuştum: “Gusülü bilmiyor. Evlenmek için, nikâh kıydırmak için beni çağırıyor; gusül diye bir şeyden haberi yok. Yıkanması gerektiğini, boy abdesti alması gerektiğini bilmiyor.” diyor.

Demek ki imamın malı fıkıhtır. Mal bakımından çok yoksul. Onların imanı var, imanı olduğu için hoca çağırmışlar. Hoca çağırmış

ama imanı var ama gusül abdestini dahi, onu dahi bilmiyorlar. İçki içiyor, daha başka şeylerden farkına varmadan sakınmayabiliyor. Burada ilmi yaygınlaştırmak hususunda tabii hepimize görev düşüyor. Hepimize emr-i mâruf nehy-i münker vazifesi düşüyor.

Yumuşak yumuşak, tatlı tatlı, güzel nasihat ile öğüt ile çevremizdeki insanları ürkütmeden, kaçırmadan İslâm'ı sevdirecek tarzda anlatmamız gerekiyor.

Ve mâluhu el-fikhu.

Kendimizin de bu mala sahip olmamız gerekiyor. Fıkıh denilen şeye sahip olmamız gerekiyor. Onun için kütüphanelerde çok çeşitli kitaplar vardır. Biliyorum, falanca büyük aliminin yazdığı eser, falanca yerden yapılmış tercüme vs. çok çeşitli kitaplar var. Bunların hepsinden evvel mutlaka bilinmesi gereken ilmihâlini, fıkıhını bilmesi lazım. Fıkıh mâlumâtı her şeyin önünde geliyor. Bunu çocuğumuza da akşamları öğretmemiz, intikal ettirmemiz lazım. Çocuğumuz da bilmeli, hanımımız da bilmeli, kızımız da bilmeli.

Ve semeratühu el-amelü. “İmanın semeresi de ameldir.”

İnsan, imanının gereği olarak birtakım icraatta bulunacak. Hasan-ı Basrî hazretleri *kaddesallahu sırrahü'l-azîz, rahmetullahi aleyh* Allah'ın rahmeti üzerine olsun, diyor ki;

“Uygulama olmayınca, amel işlemeyince sadece ilmi, insana fayda vermez.”

İlmi de olacak, öğrenecek, bilecek. Bildiğini de uygulayacak. İman da öyle, imanın semeresi sonucu, meyvesi; bildiğini uygulamaktır.

Hasan-ı Basrî hazretleri birkaç merhale sıralıyor.

“İlim fayda vermez, amel olmayınca!”

“Amel de fayda vermez, niyeti güzel olmayınca!”

Niyeti halis olmadığı zaman, güzel olmadığı zaman, Rıza-yı Bârî'ye uygun olmadığı zaman o da fayda vermez.

Bilim uygulamalı, niyeti iyi; fakat sünnete uygun olmadığı zaman yine fayda vermez. O halde biz dönüp dolaşıp yine bid'atlardan kaçınmak, sünnet-i seniyyeye uygun, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in koyduğu esaslara muvafık, Asr-ı Saadet Müslümanlığına tâbi

olmak, o tarzda yaşamak meselesine geliyoruz.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Sonuncu hadîs-i şerîfi okuyup huzurunuzdan izin istemek istiyorum.

Hiz. Ali *radiyallahu anh*'ın sözüyle bitireceğim.

Herhalde Deylemî, Hiz. Ali *radiyallahu anh*'ten rivayet etmiş. Hiz. Ali Efendimiz de Peygamber Efendimiz'den duyduğunu nakletmiş oluyor:

“Peygamberler.”

Toplulukları sevk eden komutan gibi, kılavuzlar gibi kimselerdir. Önderlerdir, ümmetleri onlar sevk ederler.

“Din alimleri; dinin inceliklerini asıl bilen alim kişiler, efendilerdir, seyyidlerdir.”

Toplumun en önde gelen zümresi onlardır.

“Onlarla oturmak da insanın sevabını arttırıcı, ilmini arttırıcı, takvâsını arttırıcı, ahlâkını düzeltici makbul bir şeydir.”

Demek ki fakihlerle insanların bir arada bulunması, onların sohbetinde, meclisinde olması gerekiyor; çünkü fakihler kavimlerin efendileridir, seyyidleridir.

Bu hususta Osmanlı tarihinden bir menkıbe nakledeyim: Fatih Sultan Mehmed zamanında da yaşamış olan, Fatih Sultan Mehmed'in vefatından sonra Sofu Bayazıd denilen bir kimse Beyazıd-ı Velî zamanında da yaşamış olan Hatibzâde Muhyiddin Efendi hakkında bir menkabedir.

Bu zât Denizli'nin Honaz kasabasından İznik'e yerleşmiş bir aileden bir ailedendir. Oradan da Fatih'in kurduğu Sahn-ı Semân'ın yani sekiz büyük medresenin dört büyük meşhur aliminden biri hâline gelmiş. Çok meşhur bir zât, büyük bir zât.

Bayram olmuş, muayede de var. Padişahın Sarayı'nda bayramlaşma var. Yanına iki tane talebesini alıyor, saraya gidiyor. Hatibzâde Muhyiddin Efendi müderris, saraya gidiyor. O zamanın töresi öyleymiş, padişah tahta oturmuş. Vezirler, başta sadrazam olmak üzere geliyorlar, elini öpüyorlar. Padişahın yaşı muhakkak vezirden daha aşağıdır, gençtir

ama hürmeti ifade etmenin şekli o zaman bir kavmin âdeti olarak öyle olduğu için gelip padişahın elini öpüyorlar. Padişah olduğu yerde oturuyor. Hepsinin bayram tebrikini kabul ediyor. Bayramlaşanlar kenara çekilip protokoldeki sırasına, bulunması gereken yerde hürmetkâr bir şekilde cübbeleri ile kavuklarıyla duruyorlar. Padişah tahtında oturur vaziyette.

Hatibzâde Muhyiddin Efendi muayede salonun kapısından görününce padişah derhâl ayağa kalkıyor. Tahtından derhâl kalkıyor; çünkü alim geliyor. Kalkıyor ayağa. Ondan sonra Hatibzâde Muhyiddin Efendi salondan giriş yerinden bu tarafa doğru yürürken padişah da ona doğru yürümeye başlıyor. Ve telaki olunca, birbirleri ile karşılaşınca musafaha ediyorlar.

Hatibzâde Muhyiddin Efendi el öpmüyor. Musafaha ediyorlar ve tebrikte bulunuyor. Ondan sonra ayrılıyor. Padişah da hürmetini arz ediyor. “Hocam, zahmet buyurdunuz...” falan diyor. Şimdi Hatibzâde Muhyiddin Efendi’nin talebesi de yanında. Onlar giderken bir tanesi;

“Hatib Muhyiddin hocam; bir şey zihnime takıldı, müsaade ederseniz size sorayım. Siz

biliyorsunuz ki padişah, devletin başında olan bir kimsedir. Küffâr ile gazâ ediyor, harbe çıkıyorlar. Düşmanlarla cenk ediyorlar. Toplumu kâfirin tasallutundan koruyorlar. Müslümanlar âsude; ibadetinde, taatinde oluyorlar. Bunlar gazidir, mücahiddir. Töreyle uygun olarak acaba elini öpseydiniz, niye öpmediniz?..” deyince diyor ki;

“*Rütbetü’l-ilmî ale’r-rüteb.* Evladım, ilim rütbesi, rütbelerin en üstünüdür. Bizim onun ayağına bayramını tebrik etmek için gitmemiz ona şeref olarak yeter.”

Osmanlı devresinde, saltanatın böyle izzetli olduğu devrede alimin rütbesi! Tabii Allah’tan korkan çok [takvâlı] bir kimse imiş. Takvâ ehli bir babası var. Muhammed isminde bir babası var diye Molla Yegân’ın talebesi, hocasının elini bırakıp da ayağını öpüyor. Babasından o şeyi görmüş.

Molla Yegân, hacca niyetlenmiş, İstanbul’dan hac kfilesi ile yola çıkıyor. Kaç menzil önceden hocasını karşılıyor. Ondan sonra abdest alması için suyunu döktükten, havlusunu tuttuktan sonra elini bırakmış da elini de-

ğil, ayağını öpmüş. “Kalk, etme, eyleme...” falan derken ayağını öpmüş. Tabii kendisi de müderris. Ötekisi de hocası diye o hürmeti gösteriyor. O aileden yetişmiş.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Osmanlı'nın, eski ecdadımızın buralara küçük aşiretler hâlinde gelmiş olmasına rağmen ondan sonra yedi asır payidar olan bir devlet kurması [ilme hürmetten]! Tabii hâlâ aslında aynı halk devam ediyor.

Bizim yanlış anlaşılmış bir durum var: Devletler yıkılınca başka şeyler düşünüyoruz. Halbuki devletlerin yıkılması, isimlerinin değişmesi; eski tarihimizde iktidar değişmesi gibi bir şeydir. O parti gitmiş bu parti gelmiş gibi bir şeydir. Halk aynı, devlet aynı; ta kaç bin seneden beri, oralarda hüküm süren insanlar; biri gidiyor, birisi geliyor. Halk aynı, halk, düzen aynı düzen! İşleyiş aynı işleyiş. Osmanlı'nın bu diyarlara mücahid olarak gelmesi, ondan sonra da cihanın dikkatini çeken bir büyük, azametli Devlet-i Aliyye kurmasının birinci temeli ilme verdiği önem, ilme verdiği büyük payedir, alimlere verdiği büyük payedir.

İlk zamanlar alimlerin; padişahların üstünde otoritesi vardır. Tabii ondan sonra bir kuvvet sahibi olan ötekini ezmiş de ezmiş; ama oradan da devletin ferî kaçmış ve devlet ters istikamete gitmeye başlamış.

Osmanlı'nın başarısında ulemâya olan izzetin büyük rolü vardır. Osmân-ı Gazî oğlu Orhân-ı Gazî'ye vasiyetinde diyor ki; "Evladım âlimlere izzet eyle! Onlara itibar eyle öyle itibar eyle ki başka ülkelerin âlimleri senin ülkeneye gelmeye rağbet eylesin! Burada ilim kıymeti biliniyor diye koşarak gelsinler."

Bugünkü problemlerimizin çoğu yine büyük ölçüde ilimle ilgilidir.

Bahsettiğim hadîs-i şerîflerde konu birliğine dikkat edecek olursanız Allah; bir kavmin hayrını murad etti mi alimlerini çoğaltıyor, cahillerini azaltıyor. O hadîs-i şerîften başladım. Ondaki sonraki hadîs-i şerîfler de aynı konuyu takviye ede ede geldi.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Bizim bugünkü felahımız ve salahımız için de; ilme çok sıkı sarılmak, ilme itibar etmek, ilmi önder etmek, alimleri seyyid etmek,

efendi etmek, baş tacı etmek, onların sohbetlerine riayet etmek, ilmi öğrenmek ve uygulamak gerekiyor. Bizim reçetemiz, toplumun reçetesi budur. Eğer biz o günkü imanımızı bulamazsak o dedelerimizin canını, malını Allah yolunda gözünü kırpmadan verdiği hâlet-i ruhiyyesini, bir gül bahçesine girercesine kara toprağa girmesi hâlet-i ruhiyyesini;

Cânı cânân dilemiş vermemek olmaz ey dil

Ne nizâ eyleyelim ol ne senindir ne benim dediği gibi şairin; can benim değil ki Allah yoluna feda olsun diye Allah yoluna verecek. O edep, o hayâ, o takvâ, onun hepsinin kaynağı bizim imanımızdır. Bu iman da kendi başına duramaz. Çıplak hâliyle durmaz. Onun takvâ ile örtülmesi, korunması lazım. Hayâ ile ziynetlenmesi lazım. İlim ile desteklenmesi lazım. Ve o din ilmine göre ilminin hayatını sürmesi lazım. Uygulamaya, hayata intikal etmesi lazım.

Biz böyle yaptığımız zaman Allahu Teâlâ hazretleri tekrar bizi aziz eder. Allahu Teâlâ hazretleri bizi, düştüğümüz şu bataktan kurta-

rır. Tekrar eski ecdadımıza ihsan ettiği lütufları bizlere de ihsan eder. Eğer biz Allah'ın dininden dönersek;

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ
فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾

*Yâ eyyühe'l-lezîne âmenû men yertedde minküm an dînihi fe sevfe ye'tillâhu bi-kavmin yuhibbühüm ve yuhibbûnehu.*¹ “Bir kavim Allah'ın yolunda hizmet etmekten dönerse, irtidad ederse İslâm'dan gayrı yola giderse İslâm'dan gayrı hayat nizamlarını benimserse o zaman o kavim cehenneme gider.” Allah o kavme muhtaç değildir.

Öyle bir kavim cehenneme gider. Allah'ın kavimleri çoktur. Allah'ın dinine hizmet edecek kavimler çoktur.

¹ 5/Mâide, 54

e. Bir Kavim Allah'ın Dinine Hizmetten Yüz Çevirirse Allah Sevdiği Kavmi Halk Etmeye Kâdirdir

Bir kavim Allah'ın dinine hizmetten yüz çevirirse Allah kendisini seven, yolunda cihad eden, kendisinin sevdiği kavmi ve halk etmeye kâdirdir. Onlar Allah'ın dinine hizmet eder. Şeref onların kavmine geçer. Allah'ın dinine hizmet etmeyenler mahrum kalırlar. Allah'ın dininden uzaklaşmaktan başka, kendileri hüs-rana uğramaktan başka bir şey elde etmezler.

Aziz ve muhterem gençler! Muhterem misafirler, kıymetli kardeşlerim!

Kırık dökük cümlelerimden çıkartmak istediğim mesaj, size vermek istediğim mesaj şudur:

Allahu Teâlâ hazretlerinin dininin özüne sımsıkı sarılalım. Bazı profesörler bile takvâdan yoksun olduğu için şimdiye kadar ulemâmızın birçoğuna kötü sözler söyleyebiliyor. “”Müslümanlık da, Yahudilik de, Hristiyanlık da birdir!” diyebiliyor. “Peygamber Efendimiz’e uymak şart değildir, mecburiyet değildir. Uymadan da olur!” diyebiliyor.

Onun için Allahu Teâlâ hazretleri, bize dinimizin özünü iyi öğrenmeyi nasip eylesin. Evlatlarımıza bu dini güzel öğretebilmeyi, onları İslâm'a güzel arz edebilmeyi, onları İslâm'ın güzel ahlâkı ve fıkhnın derin bilgisiyle yetiştirebilmeyi nasip eylesin. Dünya saadeti, izzeti, itibarı ve âhiretteki felahımız buna bağlıdır. Allahu Teâlâ hazretleri, hepimizi bu yolda üstün gayretli eylesin ve üstün başarılı eylesin. Hepimizin sonunu hayır eylesin. Dünyada mutlu ve bahtiyar eylesin. Âhirette cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin.

Bi-hürmeti Esmâihi'l-Hüsnâ ve Habibihi'l-müctebâ ve bi-hürmeti esrâr-ı sûreti'l-Fâtihâ!

SORULAR-CEVAPLAR

Soru: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in Türkler hakkında bir hadîs-i şerîfi mevcut mudur?

Türkler hakkında bir tane değil, pek çok hadîs-i şerîfi var. Tabii bunları bazı alimler, bazı kitaplarda toplamış. Bunların sıhhati üzerine ulemânın çeşitli kavli vardır.

*Yâ eyyuhellezîne âmenû men yer-
tedde minkum an dînihî fe sevfe ye'tîllâhu bi
kavmin yuhıbbuhum ve yuhıbbûnehû, âyet-i
kerîmesinin izahında “Bu âyet-i kerîmede bah-
sedilenler bizim ecdadımızdır.” diye açıklama
yapan alimler olmuş.*

Âhir zamanda gelecek kavimler hakkında bilgiler verilirken yüzleri kalkan gibi geniş, gözleri çekik, bazı kavimlerden bahsediliyor. Türkler hakkında da bazı rivayetler var, sıhhati muhtelif!

*Soru: İslâmiyet zorla mı yayılmıştır? Pey-
gamberimiz diğer ülke hükümdarlarına gön-
derdiği davet mektubunda üç şeyi şart koş-
muş. Bir; İslâmiyet’i kabul, iki; cizye vermek,
üçüncüsü -bu ikisi de olmazsa- savaş! Bunların
zorlama olduğunu söyleyerek İslâmiyet’in asıl
zorlamayla yayıldığını ve savaşan diğer ülke
insanlarının suçsuz olduğunu iddia edenler
var. Açıklama getirir misiniz?*

İslâmiyet zorlama ile yayılmış, diyemeyiz. Gönüllerin fethi yoluyla yayılmıştır, diyebiliriz. Hz. Ömer’in müslüman olmasından başlayarak bizim ecdadımızın yüz binlerce çadırlar

hâlinde topluca müslüman olmaları, çeşitli inanç yollarını görüp incelemiş insanlar olarak İslâm'ı beğenmelerinden olmuştur.

Buna rağmen ecdadımız mesela Budizm'i görmüştür. Yahudiliği tanımıştır, Hristiyanlığı tanımıştır. Totemizm'i veya Şamanizm'i yaşamıştır. Onların arkasından hak din olarak İslâmiyet kendisine tebliğ edildiği zaman gönül hoşluğuyla kabul etmiştir. Yüz binlerce çadır hâlinde İslâmiyet'e girmiştir. Buna rağmen tabii devletler arasında bazı savaşlar olmuştur.

Devletlerin savaşları iktidarlarının tutumları yüzündendir. Yoksa İslâmiyet'in o savaşların arkasından hâkim olduğu ülkelerde yayılması daha ziyade gönüllerin fethi sûretiyle olmuştur. Fakat İslâm öteki inançlar üzerinde bir ayırım yapıyor.

Kendilerine kitap indirilen insanları Ehl-i kitap olarak ayırıyor. Yahudiler ve hristiyanlar olarak Ehl-i kitap olarak ayırıyor. Onların bir peygambere bağlı olması dolayısıyla, onların inancı bir kitaba bağlanmış kimseler olması dolayısıyla cizye vermek sûretiyle İslâm'ın

yüksek hâkimiyetini kabul etmek, cizye vermek şekliyle bir nisbî müsamaha durumu oluyor.

Fakat putperestliğe İslâm'ın müsaadesi yok. Yani İslâm'ın yönetiminin hâkim olduğu yerde bir insanın aklını çıldırtan, mantığını ayaklar altına alan bir şekilde [inancına] müsaade yoktur.

O gibi durumlarda yani onlarla zecren, cebren mücadele ederek onların o [yanlış inançlarını] bırakması, putları terk etmesi istenmiştir.

İslâmiyet bir bakıma da bazı yerlerde savaşla olmuştur. Çünkü İslâmiyet, kendisini; “Ben zorlama yapmadım, ben kuzu kuzuyum, ben söyleyim, ben böyleyim...” diye müdafaa mecburiyeti hissetmez. Bir müslümanın hareket tarzının temeli Allah'ın emirleri ve yasaklarıdır. Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâmıdır. Allahu Teâlâ hazretlerinin emri neyse onu uygular. Onun çizgisine sığmayan kimselerle gerekirse mücadele eder. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri hadîs-i şerîfinde buyuruyor:

“Ben ‘*Lâ ilâhe illallah!*’ demeyi kabul edinceye kadar sizlerle savaşmakla emrolundum!” Onun için, İslâm’da putperestliğe müsaade yoktur. Bazen bu sertlik de olmuştur; hem de iyi olmuştur. Yine olsa yine de iyi olur. Sopayı göstermeden birtakım edepsizlerin doğru yola gelmesi mümkün değildir.

“Dayak cennetten çıkmadır.” demek, “Bir bakıma da güzeldir. Bazı kimselere uygun.” demektir. Bazen insan bayağı olsa diye düşünür.

Muhterem kardeşlerim!

Asım Köksal Hoca ile konuştum. “Ben *İslâm Tarihi*’ni yazarken Avrupalı tenkit edecek diye rivayetleri tebdil ve tayin etmeye, tevil etmeye lüzum duymadım. İslâmî rivayet neyse Arapça’sı neyse onu harfiyen tercüme etmeye çalıştım. Tefsirini okuyucuya bıraktım.” dedi. Bizim hareket tarzımız da böyle olmalıdır. Falanca kimse bizi kınayacak, filanca kimse bizi tenkit ediyor... filan gibi muhakeme tarzları bize İslâm’ın çizgisinden çıkartabilir. Şeriatın ötesinde başka noktalara götürebilir.

Bizim ana zihniyetiniz nedir?

Kınayanın kınamasından korkmamak, hak bildiği şeyi icrâ etmektir. Hakla beraber olmaktır Hakkı icra etmektir. Bizim dinimizin kaynağı Kur'ân-ı Kerîm'dir, hadîs-i şerîflerdir. Biz onların muhakemesine göre konuşuruz. Beğenen beğenir, beğenmeyen nereye doğru giderse gitsin. Sözü beğenmeyen gidebilir. Cehenneme kadar yolu var! Birisi beğensin diye söz değiştiremeyiz veyahut beğenmeyecek diye hık mık edemeyiz.

Soru: Kelâm ilmini öğrenmek hakkında İslâm alimlerinin görüşleri nelerdir, fazlasını öğrenmek imandan çıkarır mı?

Aslında ilim insanı imandan çıkartmaz; ama öncelikle meşgul olunacak ilimler vardır. Halkın genelinde, genel olarak insanlara lazım olacak ilimler vardır. Bir de bazı konuların müteahassısları vardır. Her konuda, her sahada İslâm alimleri olmalıdır. O sahanın bütün ince-liklerini bilmelidir. Ama mesela bu kelâm ilmi- nin okunmasını istemeyen Hanbeli fıkhının, fu- kahânın birisinin kitabının ismi şöyledir: *İlcâmü'l-Avâm an İlmi'l-Kelâm*. "Avamın bu

gibi konulara girmesinden onları engellemek” mânâsına geliyor.

Avam münakaşaların sonuçlarını zihni muhakeme ile bulup da kalbini sağlam tutmayı beceremediği için, başaramayacağı için en iyisi bu gibi şeylere hiç bulaştırmamaktır. Başka öbür tarafı çok karıştırma kardeşim, demektir. Alimi, erbabı inceleyebilir.

Sorulduğu zaman bunu ben şöyle anlatıyorum. Mesela akşam anne, baba misafirlige gidecekler. Çocuk da ilkokul üçte ve evde.

Gitmek istemiyor veya anne, baba götürmek istemiyor. Şimdi çocuğa;

“Sen evde kal, biz öbür sokakta, iki ev ilerde komşuya gideceğiz. Aman evladım; sakın aklına korkulacak şeyler; cinler, periler getirme... Kapı tıklarsa veya rüzgâr eserse öcü geliyor gibi şeyler aklına getirme. E mi evladım?” diye söylesen ne olur?

Felaket olur, daha kapı kapanmaz çocuğu muhakemesi ters çalışmaya başlar, korkmaya başlar. Demek ki en iyisi hiç hatırlatmamak. Bu ilm-i kelâm meşgul olmama durumunu bu fıkra ile bu kıssa ile anlatabilirim.

Alime, erbabına tabii bu meseleleri incelemek, şeriatin hükmünü söylemek gerekir. Alimlerin inceleyebileceği şeylerdir. Avamın bu gibi meselelerle ilgilenmemesi uygun olur.

Bilmemiz gereken ilimleri öğrenmemizi, hatta öteki ihtilafları bile öğrenmeyi uygun görmüyorum. Bizim ilâhiyat fakültelerinde hocalarımız tarafından, profesörler konusunda mücadelemiz buydu. İlâhiyat fakültelerinin programlarını orada okuyan kardeşlerimiz bilirler. Peygamberler Tarihi, Dinler Tarihi, İslâm Felsefesi, Ortaçağ Felsefesi, Yeniçağ Felsefesi, Yakınçağ Felsefesi... Şu ihtilaf, bu ihtilaf, bilmem ne; olmaz!

Bu kadar ihtilafı öğretirsen doğru nerede? Doğruyu öğretmeden bir sürü ihtilaf öğretiyor. O zaman ne oluyor? İlahiyat fakültesinden çıkan kişiler hiçbir şeyi tam bilmeden birçok münakaşayı yarım bilen insan oluyor. Hiçbir zaman şunu tam bilmiyor. Hangisinin sağlam olduğunu bile bilmiyor.

Osmanlı nasıl yapmış?

Osmanlı medresesi öğrencileri yetiştirmiş yetiştirmiş. İhtilaf derslerini en son senelere

koymuş. Kafasını karıştırmamış. İlk önce normal dersleri işlemiş. Bir mezhebin normal güzel sisteminde yetiştirdikten sonra öteki konuları açmış. Demek ki hep ihtilafı yapmak insanların zihnini dağıtıyor. Dağılan insanlar da bazen zihinlerini toplayamaz hâle geliyorlar. Bitiyorlar, o zaman kendilerini toparlayamaz duruma geliyorlar. O halde bizim eğitim metodumuz olarak hareket etmemiz gereken metot, her şeyin en doğrusunu ihtilafsız, şıp diye anlatmaktır.

“Bu böyledir evladım.”

“Öteki alimin sözünü söylemedin hoca!”

“Onu 35 yaşında öğren.”

Şimdi sapasağlam bir yetişsin, bir sağlam müslüman olarak bir sisteme dâhil olarak yetişsin. Ondan sonra bu işin her şeyini öğrendikten sonra öteki şeyleri öğrenir. Öğrenirse de cevabını bulur ve karşılığını verir ve yolunda devam eder. O bakımdan hiç yetişmemiş, böyle meseleleri bilmeyen insanlara çeşit çeşit ihtilafları öğretip de onları şaşkırtmanın bir mânası yoktur.

Soru: Etrafımızda dine, imana aykırı birçok hâdiseler cereyan ediyor. Bunların karşı tavrımız ne olmalıdır?

Hadîs-i şerîf mâlumdur: “Şeriata aykırı olan bir şeyi gören insan eliyle onu değiştirsin. Ona gücü yetmeyen, onu durduramayan, engelleyemeyen kimse dili ile söylesin; nasihat eylesin. Buna da gücü yetmeyen insan kalbinde ona buğz eylesin. Ama bu imanın zayıf, aşağı derecesidir!” diye bildiriliyor Kur’ân-ı Kerîm’de, âyet-i kerîmede böyle; benî İsrâil’in günahkârlarının günah işlemelerine, bazı kimselerin onlara nasihat etmesi anlatıldığı zaman bazıların da; “Boş ver. Artık bunlara nasihat kâr etmez!..” diye diye Allah bunları cezalandırıyor, helak ediyor. Ne diye bunlara nasihat ediyorsunuz, diye âyet-i kerîmede itiraz ettiklerini bildiriyor.

Bismillâhirrahmânirrahîm

﴿وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا يُلِيهِ اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ

أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ

وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾

*Ve iz kâlet ümmetün minhüm lime te'izûne kavmanillâhu mühlikühüm ev müaz-zibühüm azâben şedîden kâlû ma'ziraten ilâ rabbiküm ve leallehüm yettekûne.*²

“Onlar da ‘Allah’ın helâk ettiği, azaba uğratacak insanlara ne diye böyle boş yere nasihat ediyorsunuz! Boş ver, nasihat etme!’ diyen insanlara karşılık cevap olarak diyorlar ki; ‘Rabbimize bir mâzeret olsun, belki de onlar bu nasihatlerle dönerler, bir ihtimal vardır, dönerler!’ diye yapıyoruz.” diyor ve bu yolun doğru olduğu dinimizde ile esastır.

Onun için bir müslümanın çevresinde İslâm’a, ahkâma, âdaba aykırı şey gördü mü

² 7/A'râf, 164

değiştirsin. Ben naçizane Hırka-i Şerîf Camii'ne gidiyordum. Baktım, bir herif bir kadının omzuna kolunu atmış, avluda oturuyor. Hiç yoksa yanında birkaç kişi daha vardı.

Dedim ki; “Yahu burası caminin avlusu, Peygamber Efendimiz'in hırka-i saadetinin muhafaza edildiği yer. Ayrıca da özelliği olan bir cami. Olur mu böyle?”

Adam hemen derlendi toparlandı.

“Hocam, kusura bakmayın. Haklısınız.” dedi.

Demek ki oluyor:

Ve leallehüm yettekûn.

Belki de sakınanları, kabul edenleri çıkabiliyor. Onun için mutlaka bu gibi kimselerin, hata eden kimselerin hatalarını söylemek durumundayız.

Ben mecmualarımızda diyordum ki; “Konuşmalarda da meclislerde de hoşunuza giden bir şey olsuysa kalkın, ‘Beğendim.’ deyin. Hoşunuza gitmeyen bir şey oldu mu ‘Hiç beğenmedim.’ deyin. Hiç olmazsa ihtiyatınızı bildirin ki hatibe, onun tepkisi olur.”

“Şu kadar insan beni takdir etti demek ki, elhamdülillah. Beni anlayan kardeşlerim varmış.” der veyahut kötü bir insan kötü şeyler söylüyor da reaksiyon görüyorsa “Bu millet de haksızlığa hiç tahammül etmiyor, mâşaallah hemen itiraz ediyorlar. Ben bunları böyle şey yapmayayım.” der.

O bakımdan bizim lisanımızı Allah bize hakkı söyleyelim, emr-i mâruf nehy-i münker. söyleyelim diye vermiştir. Onları söyleyeceğiz.

Bir başka tarz da daha verelim: Benî İsrâil’in alimleri, bilginleri günah işleyen insanların yanından geçerken onların günah işlediğini görünce dediler ki; “Terk edin, bırakın bunu!” Ertesi gün yine geçerken onların bu günahı yapmaya devam ettiğini görünce bu sefer bir şey demeden geçtiler.

“Dün söylemiştim ya, bu sefer söylemeye lüzum yok...” gibi bir mantıkla yaptı galiba. Söylemeden geçtiler.

“Allah kalplerini birbirine benzetti ve hepsini, birden lanet etti!” buyuruyor. Demek ki bir günahkâr taife bir günahı her gün işlese de bir mücahid taife de, her gün onlara emr-i mâruf, nehy-i münker yapacak, günahlarını

söyleyecek. Söyleyeceğiz, yanlış olduğunu belirteceğiz. Onlar da diyecekler ki; “Bak, bunlar reaksiyon gösteriyor.”

Hiçbir şey yapmayınca tabii böyle bir durum olmuyor. Herkes mesûl oluyor.

Bakın; benim yanında okuduğum profesörlerden birisi, edebiyat fakültesinde profesördü. Dinden, imandan kıt olan bir kimse. Erzurum’a gitmiş. Erzurum’da barındırmamışlar, çıkarmışlar.

Neden?

Hanım açık saçıkmiş vesaie. Erzurum derhal reaksiyonunu göstermiş. O zaman herkes “Erzurum böyledir.” diye oraya gidemiyor. O bakımdan herkes, her yerde her istediğini söyleyemez.

Bakan Necdet Uğur zamanında “İmam-hatip okullarında kızların başı açılacak!” denildi. “Başları açılacak...” falan diye bizim imam-hatip okulunun müdürü kardeşimizdi, okul aile birliğini çağırılmış.

Bu, seneler öncedir, Ecevit hükümeti zamanında olan bir şey. Bugün yapamaz.

Böyle bir kararı, okul aile birliğine sormuş:

“Bakanlıktan böyle bir emir var, ne dersiniz?” Böyle bir emir var, dedi. Arkalardan bir veli kalktı, diyor ki; “Madem hükümetimiz, devletimiz böyle bir şey istemiş; o halde açalım.”

İkinci kişi daha; “Açalım...” falan dedi. “Madem büyükler söylemiş, açalım.” dediler.

Ben baktım, iş başka tarafa doğru gidiyor.

“Şimdi sizlere, kardeşlerime bir soru sormak istiyorum.” dedim.

Müdür bey, “Buyur.” dedi.

Dedim ki; “Aziz kardeşlerim! Büyüklerimiz hani başlar açılınsın diye istiyor. Tamam da eğer istenmeseydi sen kızının başını kendin açmak istiyor muydun istemiyor muydun?”

“Tabii hocam, istemezdim; ama yani ne yapalım, büyüklerimiz istiyor.”

Ben ondan sonra dedim ki; “Peki, sen onu söyledin mi? Gidip de; ‘Sayın büyüklerimiz, biz kızlarımızın başının örtülmesini istiyoruz?’ dedin mi? Bizim de arzumuz, keyfimiz bu. Biz kahveyi yandan çarklı içeriz, şekerli içeriz, şekerlessiz içeriz. Sen de arzunu ona bildirdin mi, onu duydu mu?”

“Yok.” dedi.

“Senin karşındaki adam falcı mı, fala bakıp anlayacak veya kuşlar mı söyleyecek, nereden bilsin senin niyetini? Sen gideceksin, söyleyeceksin ki anlayacak.”

“Doğru...” filan dediler.

Ne yapalım?

“Bir heyet seçelim.” dediler. “Heyeti seçtik, başına da beni geçirdiler. Bakan bakan do-laştı. Derdimizi anlattık, o zaman durdurduk. O zaman bu kızların baş açmasını durdurduk.”

Muhterem kardeşlerim!

Söyleyeceksiniz.

Ben, konuşmak üzere radyoya gittim. Oradaki yayınları yapan kimse bir mektup asmış. Diyor ki;

“Hocam. Bu mektup geldiğinden beri konuşmalarda Tanrı kelimesini radyoda kullanmıyorum. Konuşmalarımda halktan reaksiyon var. Bu mektup ‘Tanrı’ kelimesini kullanma, ‘Allah’ de, diye bana nasihat ediyor. Buraya raptiyeledim. Hiç Tanrı kelimesini kullanmıyorum.” diyor.

Muhterem kardeşlerim!

Hiçbir söz tesirsiz kalmaz. Hoşunuza gitmeyen şeylerde tepki gösterdiniz; ama tepki

karşıdaki şeyleri değiştirmeyecek kadar olabilir. Bir tepki yaparsın, ötekisi bir tepki yapar... Bütün tepkiler yükseldiği zaman bir gelişme meydana getirebilir. Sen reaksiyon gösterirsin, ötekisi de reaksiyon gösterir. “Tamam, Konya’da bu iş olmuyor.” derler. Günah sizin beldenizden defolur gider.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

O bakımdan emr-i mâruf nehy-i münker yapmak Allah’ın emridir, farzıdır. Allah’ın farzıdır. Hakkın söyleneceği zamanda ağzı kapatmak iyi bir şey değildir. “Hakkı söylemekten duran insan şeytanla ahbaptır, dilsiz şeytandır!” diyor Peygamber Efendimiz. Haklı söyleyeceğiz, hayrı işletmeye çalışacağız. Şerri engellemeye çalışacağız.

Kardeşimize teşekkür ediyorum, güzel bir konuya temas etti. Önemli olan bir konu. Açık gezen her insana, "Açık gezme kardeşim, Allah’ın emri böyle değildir." diyeceksiniz. Öteki elini omuzuna atan kimseye söyleyeceksiniz, kimse yapmayacak.

Soru: Dinimizde anne babaya verilen önem çok büyük. Anne, baba; çocuğunun

İslâm'a girmesini istemiyor. Bu durumda anne ve babaya nasıl davranılır?

Anne ve babanın burada anne ve babalığı kalmamış. Hükümüne, sözüne itibar edilmez. Çünkü Allah'ın hakkı, hukuku kulu üzerinde kıyas kabul edilmeyecek kadar çoktur. "Cenâb-ı Hakk'a isyanda kula itaat olmaz." Babaya da edilmez, hocaya da edilmez, kocaya da edilmez... Kimseye itaat edilmez. İsyanda, günahta hiç kimseye itaat edilmez. O zaman onu dinlemeyeceksiniz.

Bir kıssa ile anlatayım:

Bir aradayız, kusura bakmayın, böyle durumlarda böyle şeyler anlatıyorum. Ankara'da bir zât-ı muhterem anlatmıştı. Eski zamanda, ne zaman, eski zaman, onu da bilmiyorum. Cumhuriyetin ilanı zamanında gibi bir şey anladım ben anlatışından. Bu ilk yıllarda, yirminci yüzyılda galiba. İstanbul'da bir defterdar muavini varmış. OAnkara'dan yeni bir defterdar gönderilmiş. Yeni defterdar gelmiş, dairesine koltuğuna oturmuş. Memurlara bakıyor. "Hepsi ne yapıyor? Bakalım çalışıyorlar mı? Hangisi tembel, hangisi kaytarıyor?.." falan, bakıyor. En son dikkat edip dururken bir

de ne görsün, camdan kendisinin öz muavini saat dörtte, dairenin merdivenlerden inmiş ve sokakta gidiyor.

Hemen birilerini çağırmış.

“Bu adam mesaisi bitmeden nereye gidiyor böyle?” demiş. “Mesai saati bitmedi, nereye gidiyor bu adam? Konuşsana be adam, nereye gidiyor?”

“Efendim; ikindi namazını cemaatle kılmaya gidiyor.”

“Koş peşinden, çağır onu. Mesai varken camiye mi gidilir? Vazifesinin başına geçsin...”

Müstahdem de müdürden azarı yiyince koşturup gidiyor, muavinin arkasından yetişiyor. Bu da camdan bakıyor. Gayet nazik, gayet kibar bir şekilde müdür muavini cevap vermiş. “Tamam evladım, namazı kılıp da hemen geliyorum.” demiş.

Müstahdem dönmüş, geriye gelmiş.

Buradaki heyecanlanmaya başlamış, eli ayağı titriyor.

“Ne dedi” demiş?

“Efendim, hemen geliyorum. Namazı kılıp geliyorum.” dedi.

“Sus! Git söyle, hemen gelsin!” Öyle emrediyor.

Koşturmuş adam, bakmış ki vaziyet fenâ; yeni müdür barut gibi. Koşmuş. Ne oluyor falan diye de camdan bakıyor.

“Efendim; yeni müdür çok kızgın. Size, fevkalade kızdı. Sizin derhal daireye dönmenizi istiyor.”

“Tamam evladım, namazı kılar kılmaz geleceğim.”

Bu tekrar müdürün yanına gelmiş.

“Ne diyor?”

“Namazdan sonra gelecekmiş.”

“Defol git!..” falan diyor. O çıkıyor, bunun eli ayağı titriyor. Artık bir şey yapması mümkün olmuyor. Ötekisi de namazı kılmış, camdan yine görüyor. Geliyor. Gelmiş. Kapıyı vurmuş. Ama öyle hiç korkan bir insan hâli falan yok.

“Müdür bey, beni istemişsiniz.”

Ama tavrından belli ki adamın öyle müdürden filan korkan bir hâli yok. Müdür demiş:

“Yahu kardeşim; ben burada müdürsem. İki defa sana müstahdem gönderiyorum. Böyle deolmaz ki be birader!”

Demiş ki; “Müdür Bey, ben size niye itaat edeyim!”

“Hoppala! Ne demek? Müdürün olduğum için!”

“Hayır, ben Allah’ın kulu olduğum için Allah’a itaatle vazifeliyim. Birincisi budur. Allah’a itaat ile vazifeliyim. Allah’a itaatimin Resûlullah’a itaat gereği gösterdiğinden Peygamber Efendimiz’e itaat vazifemdir. Onun elçisi olduğundan ona da itaat etmem lazım. Resûlullah’ın halifesi olduğu için hulefâya, devlet reislerine itaat etmem gerekir.”

Devlet reisi de baş şehirde oturduğundan, her işin başına kendisi gelemediğinden valiler, vekiller tayin etmiştir.

Eskiden bakanların adı “vekil, vükelâ” idi. Onlar işleri yönetirler, onlar da en başa yetiştirmediklerinden müdürler, muavinler tayin ederler.

“Demek ki benim size itaatim Allah’a itattir. Allah’a itaat etmenin kademe kademe inip benim makamıma kadar kademeli olduğundan ben de o aşk ile o şevk ile o şuurla itaat ederim. Ama Allah emredince o zaman aradaki

kişiler kalkar! O zaman ben Allah'a itaat ederim. Benim memurluk anlayışım, müdürlük anlayışım, valilik anlayışım budur müdür bey. Eğer uygun görmüyorsanız dairenin emanetlerini teslim edeyim. Allahaısmarladık!” demiş. Kapıyı vurmuş, çıkmış. Müdür bir saat kadar sonra çağırılmış bir başka zatı.

“Bu bizim muavin nasıl adamdır, normal mi biraz anormal midir?” demiş.

“Efendim, bu adam zât-ı şâhânenedir. Bu dairenin direğidir. Çalışkanlığın üstüne başka çalışkanlık yoktur. Sabah namazında gelir buraya, mesaiden kalmaz. Dokuzda gelmez, sekizde gelmez, gitmez. Sabah namazında buraya gelir. Ümmet-i Muhammed'in işidir diye masasındaki işleri çözmeye, hâletmeye çalışır çalışır. Masasındaki kâğıtlar sıfıra inmeden evine gitmeyen biridir. Saat yedi, olmuş sekiz olmuş, dokuz olmuş, on olmuş. Mesai ile mukayyet değildir. Mesai bitti, ben bunu bırakırım. Yarın yaparım, demez. ‘Yarına ölürüm belki, buraya gelemem. Devletin işini, ümmetin işini yarım bırakmayayım.’ diye işini bitirir, masasını temizler. Tertemiz ölse gam yemeyecek bir şekilde evine gider.”

“Peki, ben ona biraz kızdım...” demiş. Tabii yakından biraz daha tanıdıktan sonra kendisi de hayran olmuş. Âşık olmuş. O zaten o kadar hayran olmuş, o kadar hayran olmuş ki bir zaman sonra kendisine terfi gelmiş, müsteşar olmuş falan. Başka bir yere giderken kabul etmemiş. Demiş ki;

“Ben bu yeni yüksek memuriyeti kabul etmem.”

“Niye?” demişler:

“Bir şartım var.”

“Nedir?”

“Benim muavinimi defterdar yaparsanız kabul ederim; yoksa etmem. Onu da terfi ettirin.”

O zâtı çağırılmış, öyle demiş.

“Müdür bey, iltifatınıza teşekkür ederim. Allah razı olsun. Sağ olun. Fakat ben bu muavinlik işini yaparken omuzlarım çatırdıyor. Ben bu görevi kaldıramam. Bana kıymayın...” Kabul etmemiş.

Muhterem kardeşlerim!

Bir imanlı insanın anlayışı, görev anlayışı!

Soru: İmam-hatip mezunuyum. Sınıfımızda bazı arkadaşlar Cuma kılmamayı savunuyorlar. Bu nasıl oluyor, bu tür kişilere nasıl bir üslup takınmalıyız?

Muhterem kardeşlerim!

Allahu Teâlâ hazretleri Cuma sûresinde buyuruyor ki;

Bismillâhirrahmânirrahîm

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ

الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ

خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

*Yâ eyyühe'lezîne âmenû izâ nûdiye li's-salâti min yevmin cumuati fe's'av ilâzîkrillâhi ve zeru'l-bey'a zâliküm hayrun leküm in küntüm ta'lemûne.*³

“Ey iman edenler! Cuma gününde cuma namazı için ezan okununca, nidâ olununca

³ 62/Cumâ, 9

alışverişi bırakın. Allah'ın dinine koşun!” buyuruyor.

Allah'ın bu âyeti Kur'ân-ı Kerîm'de vardır. Cuma sûresindedir. Mevcuttur, mensuh değildir. Hükmü devam ediyor. O bakımdan Cuma kılmayan kardeşlerimizin o hâllerini mâzur, mâkul görmek mümkün değildir. Hadîs-i şerîfte Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri;

“Kim üç Cumayı peş peşe kılmazsa kalbi mühürlenir de bir daha doğruyu anlamaz, dinlemez hâle gelir. Felakete uğrar!” diye bildiriyor. Cuma namazı kılınacak.

Cuma namazının kılınması Kur'an'la sabittir, hadîs-i şerîfle sabittir. Şeriaten sabittir, aklen sabittir, naklen sabittir, tarihen sabittir. Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* daha Mekke-i Mükەرreme'den Medine-i Münevvere'ye hicret etmedikleri zamanda bile daha Cuma sûresi inmediği zamanda bile kılarlardı. Esad b. Zürrare radiyallahu anh ve Medine'deki müslümanlar kılarlardı. İslâm âleminin İslâm tarihinde de gayrimüslim ülke-

lerde mesela Bizans'ta ve daha başka ülkelere müslümanlar bir araya gelip Cuma namazı kılmaşlardır, kıl gelmişlerdir.

Bugün de Türkiye'nin dışında Almanya'da, Amerika'da daha başka pek çok yerlerde müslümanlar toplanıp Cuma namazını kılıyorlar ve istifade de oluyor, fayda da oluyor.

Müslümanların bir araya gelmesi, gelmelerinden çok daha hayırlıdır. O bakımdan bu işi anlamak mümkün değildir. Bu konuda fıkh bilgisi kuvvetli olan hocalar kitaplar yazdılar. Bu mesele uzun boylu anlatıldı.

O bakımdan bunlara nasihat etmek lazım. O yazılmış olan kitapların birer tanesini hediye edebilirsiniz. Belki ola ki korkarlar da yaparlar.

Belki yine latife yolla şöyle diyorum:

Bir belediye reisi, gayrimuntazam yapılmış bir mahalleyi düzene sokmak istediği zaman istimlak yapar, caddeler açar. Mesela rahmetli Menderes de İstanbul için mimarlara talimat verirken demiş ki; "Camiler ve tarihî eserlerin muhafazası esasına göre her tarafta

serbestsiniz. Nasıl isterseniz planını öyle yapın! Yolu nereden getirmek istiyorsanız getirebilirsiniz. Yeter ki camilere, tarihî eserleri uğrayıp onlara bir zarar getirmeyen bir plan yapın, o olmasın, öteki şeylerin hepsi olur.” diye emir vermiş diye söyleniyor.

Ben de buna benzer şekilde kardeşlerimize diyorum ki; “Bunların bir kısmı İranlı etkili kardeşlerimizdir. ‘Cihad yapacağız, dine hizmet edeceğiz...’ falan diye Cumayı kılma-mazlık meselesine girebiliyorlar. ‘Cihad yapacaksan Allah’ın farzlarını çiğnemedenden yap. Camilere gitmeyi, farzları, sünnetleri bırakıp yapacaksan farzları dokunmadan, itişmeden cihad yap!”

Öyle yanlış yerlerden, yanlış şeylerle yapıyorlar. Bir şeye dayanmıyor.

Soru: Kalıcı bir ilim tahsil etmek için biliyorsunuz ki kuvvetli bir hafızaya, büyük bir azme ve sabra ihtiyaç var. Zekâmızın zeki ve kıvrak olması için ve büyük bir azim için ne yapmalıyız?

Güzel, Allah razı olsun.

Önce işin temelinde helal lokma yemek ve takvâ yatıyor. Şu istediğin şeylerin hepsi helal lokma yediğin zaman, günahlardan takvâsı ile kaçındığı zaman olacak. Kendisine, bu güzel soruyu soran kardeşime takvâyı tavsiye ederim. Bunun bizim din kitaplarında bu hususta bazı menkabeleri vardır.

Mesela *Risâle-i Kuşeyrî*'de geçer: Evliyâullahtan bir zât, talebesiyle yürüyormuş. Karşıdan biri geliyor. Çok güzel yüzlü, pırıl pırıl yüzlü bir genç. Boylu, poslu, endamlı.

Talebe, hocasına bir laf atıyor. Diyor ki; “Hocam, şu gence bak, ne kadar güzel.”

Delikanlı, erkek! Öyle kız falan değil, kıza bakmak söz konusu değil.

“Gence bak, ne kadar güzel! Allah bunun yüzünü, bedenini bu kadar güzel yaratmış. Acaba bunu götürüp de cehenneme atar mı?..” diye soruyor.

Hoca şöyle bakıyor. Tabii bu soru sağlam bir soru değil. Eve gidiyor. Kur'an okuyacak. Ezber lazım falan. Âyetlere bakıyor. Unutmaya başlamış, kalmamış, hafızasından gitmiş. Bir güzel yüzlü delikanlıya şöyle bir baktı

da böyle bir laf söyledi diye hafızasının gittiğini gösteriyor.

Bu böyledir. Günahlara dalan, günahlara batan insanın hafızası zayıflar. Takvâdan mahrum olan insanın hafızası zayıflar. Takvâyâ riayet eden insanın bu gibi şeyleri Allah'ın izniyle kuvvetli olacaktır.

Soru: Fâtiha'yı okurken bazıları Velleddâllîn, bazıları Velezzâllîn diyorlar. Bu fark neden vardır?

Bu fark Türkçe'de *dad* harfi olmadığından vardır. Bu *dad* harfi Araplar'a mahsus bir harftir. Hiçbir harfe benzemez.

Eski Osmanlıca'ya, bu *dad* harfi ile yazılmış kelimeler bazen *z* ile gelir. Bazen de *d* harfi ile gelir. Mesela *kadı*, *kaziyye* diye geçmiştir, bazen de *kadı* diye geçmiştir. Bizde olmadığı için kulağa hangisi daha yakın geldiyse eskiler onu öyle birleştirmiş. Kendisinde olan bir harfe benzetmiş.

Tabii Fâtiha'yı okuyan kişi mahrece dikkat edecek. Başka bir harfle karıştırmayacak. Bu ne *d* harfidir ne *z* harfidir. Bu *dad* harfidir,

ayrı bir harftir. Konya, ne Kayseri'dir ne Kırşehir'dir. Konya Konya'dır, gibi bu harfi güzel telaffuz etme gayret edeceksiniz.

Soru: Hadislerin sahih olup olmadığını nasıl anlamalıyız?

Bu bir ilimdir, başlı başına derin bir ilimdir. Getir bakalım, bir ravîlerini, diyeceksin. Rivayet edenlere bakacaksın. Okuyacaksın, kaynaklarını araştıracağını.

Hadis ayrı bir ilimdir, kitapları vardır. Oralardan tahsil edilir, anlaşılır. Sahih kaynaklardan şartları araştırılır, öyle anlaşılır.

Bir de bazı alimlerden rivayet ediliyor ki - galiba kardeşimiz o taraftan bir bilgi istiyor, anlaşılana mesela ümmî bir şahsa getiriyorlar, okuyorlar. "Bu hadis mi değil mi?" diye soruyorlar. "Tamam, hadistir." diyor. Bir başka şey getirip soruyorlar. "Bu hadis mi?" diyorlar. "Hayır, bu hadis değildir." diyor. Bir başka şey getiriyorlar; ama cümlenin yarısını hadisten alıyorlar yarısını da başka bir yerden karıştırıyorlar. Karma, yarısına kadar hadis; diğeri değil veya ortası sağlam, kenarı çürük falan. Okuyorlar. "Bu hadis midir?" diye soruyorlar.

Adam ümmî. Hiç mektep, medrese görmemiş.
Ümmî.

“Şuraya kadar hadistir, şundan sonrası hadis değildir. Burası hadistir.” diyor.

Bakıyorlar ki tıpatıp böyle! Büyük hadis alimlerinin kitabında yazıldığı gibi! Diyorlar ki; “Bunu nasıl anlıyorsun, biliyorsun?”

Bu kardeşimiz onun gibi soruyor.

“Nasıl anlıyorsun?”

Diyor ki; “Siz o hadîs-i şerîfi okurken eğer o hadîs-i şerîfler gerçekten Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’in hadîs-i şerîfi ise ağızınızdan bir nur çıkıyor. Ben o zaman onun hadîs-i şerîf olduğunu anlıyorum. Öteki sözlerde o nur çıkmıyor; oradan hadis olmadığını sezinliyorum.” Bazı kitaplarda böyle yazılıyor.

O da Allahu Teâlâ hazretlerinin sevgili kulu olmakla ilgili. O da takvâyâ bağlıdır. Allah; takvâ ehli kulları sever. Kerameti takvâ ehli kullarına verir.

Eğer günahlardan sakınırsanız haramlardan içtinab ederseniz, helal lokma yerseniz takvâ, verâ sahibi olursanız ola ki Allah belki öyle bir yolla da size gösterir. Çünkü mü’minin

feraseti vardır. Allah o feraseti sevdiği kullarına veriyor.

Soru: Sakal bırakmak istiyorum. Annemin rızası yok. Annemin rızası mı önemli yoksa sakal sünnetini işlemek mi hayırlı, biraz bilgi verir misiniz?

Tabii dinî konularda esas olan dinin emirlerine tâbi olmaktır. Öteki türlü engellemelerde de engelleyen kimseye bu işin önemini anlatmaktır. “Bu işin usûlü budur, şöyle yapılırsa böyle günah oluyor, böyle ceza alıyor...” falan diye ikna etmeye çalışmaktır.

Mus’ab b. Umeyr *radıyallahu anh* çok yakışıklı bir kimse. Allah şefaatine nâil eylesin. Müslüman olmuş. Annesi de müşrike. Oğluna naz yapıyor.

Diyor ki; “Bırak İslâm’ı, gel yanıma, yoksa yemek yemem ve aç kalırım. Ölürüm, kalırım.”

O da demiş:

“Anne, beni bu durumla zorlama. Ne yap-san ben bunu bırakmam.”

Sözünü unuttuğum için kestirme söylüyorum. Tam sözünü bilemediğim için şu anda.

İkna edeceksiniz. Yapmak istediğiniz şeyi yapacaksınız.

Soru: Üzerinde bir bankanın ismi yazılı banklara oturulur mu, oturmak câiz mi?

Evet, bu bir tedbir. Hakikaten bir taraftan dinî bakımdan, âyetin intikal etmesi yönünden haramla ilgili bir şey. Onun bir reklamı var, camilerin avlusunda, banklarda vs. de yapıyor. Tabii, mecbur kalan ihtiyar adam, kalbi çarpmış vs. Mecburiyetler hâli müstesna; dikkat etmek, mümkün olduğu kadar onlara şey yapmamak uygun olur.

Soru: Çalgı haram mıdır, hangi çalgılar haramdır?

Kur'ân-ı Kerîm'in bir tertil ile bir makam ile okunması -sünnet-i seniyyeye uygun olduğu gibi- gerekiyor. O bakımdan soruyorlar herhalde. Ney var, kudüm var. Daha başka şeyler var. Bunlar hakkında alimlerin farklı görüşleri var. Tabii iyi niyetle, iyi duyguları harekete geçirmek maksadıyla onları kullananlar biraz burada bir müsamaha yolu görüyorlar. Takvâ ehli kimseler onu da uygun görmemişler.

Allahu Teâlâ hazretleri, hepinizden razı olsun.

Cevap vermediğim şeyler varsa kusuruma bakmayın. Cevap verdiklerimde de eksiklikler, kusurlar varsa yine kusuruma bakmayın. Dua edin.

Allah hepinizden razı olsun. Cennetiyle cemâliyle müşerref kılsın.

el-Fâtiha!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

7 Muharrem 1417 / 24.05.1996

Konya

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü